

LAURBERG & GAD FOT. 1928.

FOTOTYPI PACTH & CRONES EFTF.

Oluf Morsen.

II.

Oluf Thomsen.

21. August 1878—19. Maj 1940.

Tale i Videnskabernes Selskabs Møde den 7. Februar 1941.

Af **Th. Madsen.**

OLUF THOMSEN blev født den 21. August 1878 i Odense. Hans Familie stammer paa mødrene Side fra en Apoteker-slægt i Sønderjylland og paa fædrene Side fra Lolland. Der er intet oplyst om, at der i disse Familier skulde have været videnskabelige eller kunstneriske Interesser af den Art, som særprægede OLUF THOMSEN.

Da han var 3 Aar gammel, flyttede Forældrene til København, hvor han voksede op i et velstillet Hjem — Faderen var Sagfører —, men heller ikke i hans Opvækst forlyder der noget om en Paavirkning, som kunde have indgribende Betydning for hans senere Løbebane. Under Studietiden har vistnok Høffding, Leopold Meyer, Carl Lange og Knud Pontoppidan betydet mest for ham.

Efter Embedsexamen 1902 har han aabenbart straks været klar over den Vej, han vilde følge. Han blev ansat hos JOHS. FIBIGER som Prosektor ved patologisk-anatomisk Institut, hvor han i Løbet af faa Aar udførte et af sine bedste Arbejder: »Pathologisk-anatomiske Forandringer i Efterbyrden ved Syfilis«, der udkom som Doktordisputats i 1905. Han paaviste, at de Karforandringer, der ses i Navlesnoren ved medfødt Syfilis, var et værdifuldt Hjælpemiddel

til at stille Diagnosen Syfilis i Tilfælde, som ellers kunde unddrage sig Opmærksomheden. Dette var imidlertid kun en Del af en Række omfattende Undersøgelser over Forandringerne i alle Organer hos syfilitiske Børn; de fremkom 1912 paa Dansk og senere 1928 paa Tysk med en meget smuk Samling makro- og mikroskopiske røntgenologiske Afbildninger paa Grundlag af et sjældent stort Materiale, 223 nyfødte. OLUF THOMSEN kom til den nu almindeligt antagne Anskuelse, at Aborter, der indtræder indenfor de første 4 Svangerskabsmaaneder, ikke kan føres tilbage til Syfilis hos Moderen. Først i Midten af Svangerskabet bliver Placenta passabel for Spirochæter, og derefter, særlig efter den 6. Maaned, bliver flere og flere Organer hos Barnet syfilitisk angrebet. Dette Arbejde vil have blivende Værdi og staa som et Standardværk ikke alene paa Grund af de smukke Undersøgelser og fortræffelige Billeder, men ogsaa fordi det er baseret paa et Materiale, som ikke mere kan skaffes tilveje, nu da den moderne Syfilisbehandling har gjort medfødt Syfilis til en saare sjælden Sygdom.

1904 blev han Assistent paa Retsmedicinsk Institut hos Professor KNUD PONTOPPIDAN, og Samarbejdet med ham fængslede OLUF THOMSEN stærkt; han blev levende interesseret i de mange videnskabelige og menneskelige Problemer, som Retsmedicinen frembyder, en Interesse der holdt sig hele Livet igennem. Gang paa Gang ser man, at de Op-gaver, han senere optog, paa den ene eller anden Maade havde Tilknytning hertil.

Baade under hans Syfilisstudier og ved hans retsmedicinske Virksomhed droges hans Opmærksomhed mod Serologien og de store Muligheder, denne frembød, og dette var en væsentlig Grund til, at han 1908 søgte ind paa Seruminstutet, hvor han fungerede som Afdelingsforstander

1909—20. Seruminstitutet stod da ved Begyndelsen til den stærke Udvikling, det senere har undergaaet, og OLUF THOMSEN tog levende Del i de mangfoldige videnskabelige og praktiske Opgaver, der frembød sig.

Et af hans første serologiske Arbejder omhandlede Serumanafylaxiens Specificitet og Muligheden af at anvende den i den medicoforensiske Praksis til Adskillelse mellem Menneske- og Dyreblod. OLUF THOMSEN gjorde her en meget snild Anvendelse af den Observation, at man kun behøvede ganske minimale Mængder Udtræk af Blodpletter for at gøre Marsvin anafylaktiske (overfølsomme) overfor Indsprøjtning af Serum og Blod fra den Dyreart, hvorfra Blodpletten stammede, saa man paa denne Maade kunde erkende dens Oprindelse.

Hele Livet igennem bevarede han en særlig Interesse for Serodiagnostik ved Syfilis (»Wassermanns Reaktion«), og der foreligger en stor Række Arbejder over dette Emne, omhandlende dels den praktiske Anvendelse, dels Reaktionen Teori og Forslag til Forbedring af Tekniken.

Sammen med en Række Medarbejdere undersøgte han saaledes Wassermann-Reaktionens Betydning hos Leprøse, hos Børn med medfødt Syfilis, hos Aandssvage, Epileptikere og Døvstumme. Et særlig slaaende Eksempel paa, hvad Reaktionen kunde yde, viste hans sammen med R. HERTZ foretagne Undersøgelse af de skrofuløse Børn paa Kysthospitalet ved Refsnæs. Her fandtes 4 Børn, som under Diagnosen Tuberkulose havde tilbragt lang Tid paa forskellige Hospitaler og endog blev Genstand for operativ Behandling uden Resultat. Da Prøven havde afsløret, at de led af Syfilis, fik de den rette Behandling, og de kom sig som ved et Trylleslag.

Ogsaa Diagnosen af Ekinokoklidelser ved Hjælp af Kom-

plementbindingsreaktion blev sat i System og blev Genstand for en mindre Meddelelse.

En stor Poliomyelitisepidemi i 1911 gav Stødet til en Del experimentelle Undersøgelser over Poliomyelitisvirus, hvoraf fremgik 2 Iagttagelser af betydelig Interesse: 1) at man ved passende Dosering var i Stand til at bibringe *M. rhesus* Aber en udtalt Immunitet selv mod introcerebral Injektion af Virus, 2) at Poliomyelitisvirus kan vokse og formere sig i Vaccinepustler, altsaa Pustler frembragt af et andet Virus.

Ogsaa to andre store Epidemier, der optraadte i OLUF THOMSEN'S Funktionstid paa Serum institutet, fangede hans særlige Interesse. Den ene var den ondartede Meningitis-epidemi, som hærgede vort Land i 1917, hvor han sammen med FERD. WULFF beskrev Sygdommens Optraeden og Epidemiologi. Ny herhjemme var Konstateringen af Meningokokker i Blodbanen og i Petecchierne, som var meget udtalt under denne Epidemi; dette illustreredes ved nogle meget smukke Billeder i ovennævnte Afhandling. Sygdommen optraadte ret pludseligt hos vore Marinesoldater, og paa Søværnets Kaserne havde de 2 Forfattere Lejlighed til at foretage Undersøgelser over Smittevejene og om Bacilbærernes Betydning, som blev Grundlaget for Forslag til Sygdommens Bekæmpelse.

Influenzabølgen i 1918 gav ham og MARTIN KRISTENSEN Stødet til en omfattende bakteriologisk Undersøgelse over denne Sygdom.

Fra dette Tidspunkt stammer ogsaa hans Metode til direkte Tælling af Blodpladerne i Blødet, en Metode som har blivende Værdi, og som stadig benyttes.

Tillige maa nævnes hans Undersøgelser over Anafylaxi og Ananafylaxi, som findes i Videnskabernes Selskabs Forhandlinger 1915.

Da CARL JUL. SALOMONSEN i 1920 trak sig tilbage som Professor i alm. Patologi, følte det af alle som en Selvfølge, at OLUF THOMSEN overtog denne Lærestol, hvortil han stod ualmindelig godt rustet. Nu fulgte en Række af hans lykkeligste og frodigste Arbejdsaar. Undervisningen blev paa mange Punkter lagt om. Parasitologi, som SALOMONSEN havde doceret ret indgaaende, blev trængt tilbage, medens Arvelighedsforskningen kom til at spille en stor Rolle i Undervisningen, noget som var i høj Grad tiltrængt. Da Undervisningen paa det Tidspunkt ogsaa omfattede patologisk Fysiologi, var det i Virkeligheden et kæmpemæssigt Omraade, hans Lærergerning spændte over. Senere er ogsaa nogle af Fagene udskilt.

Til Brug for Undervisningen skrev han sammen med E. ROSLING en »Lærebog i almindelig Patologi« 1921, som i 1932 afløstes af en af ham selv affattet større Lærebog i Infektionspatologi i to Bind, samt en Lærebog i Menneskets Arvelighedsforhold. Da der savnedes et Undervisningsgrundlag i Endokrinologi, foranledigede han, at TAGE KEMP og HARALD OKKELS i 1934 udgav en Lærebog i dette Fag.

Skønt OLUF THOMSEN var meget omhyggelig med sin Studenterundervisning og hans klare og fængslende Forelæsninger altid fulgtes med stor Interesse af Studenterne, var det dog ikke den Del af hans Lærergerning, som tog ham stærkest fangen. Han brød sig ikke om den Form for Undervisning, som gik ud paa at terpe det Stof, hvori der skulde høres til Eksamen. Som han sagde i sin Tiltrædelsesforelæsning, betragtede han det som sin første Opgave ikke at gøre Patologien til en Sum af tomme Eksamensfloskler, men til en levende Støtte for Læger ved Sygesengen. Det er karakteristisk for den nuværende Udvikling af det medicinske Studium, at man kunde høre Studerende klage over,

at han ikke altid holdt sig nøje til Lærebøgerne, men havde Tilbøjelighed til at komme med en aandfuld Udredning af Emner, som optog ham, i Stedet for at holde sig til Bogens Tekst.

Derimod var det, ved Siden af hans egen videnskabelige Virksomhed, Kontakten med de unge, der i stort Antal strømmede til hans Institut for at arbejde videnskabeligt, der i højeste Grad fængslede ham. Overfor dem var han en ideel Lærer, som i rigt Maal stillede sine egne Ideer og sit eget Arbejdsfelt til deres Raadighed og hjalp dem med en aldrig svækket Iver og Interesse. Der kunde til Tider være en Snes frivillige Arbejdere paa Institut for alm. Patologi, som han satte i Gang og tog sig af; Resultatet var, at der fra Institutet udgik en stor Mængde Arbejder, særlig Doktor-disputatser, hvoraf mange var af betydelig videnskabelig Værdi, medens ret forstaaeligt andre var mindre lodige. Dette stod i Virkeligheden i Forbindelse med hans store Hjælpsomhed overfor de unge, som havde søgt ham, og som han gerne vilde støtte saa godt som muligt, selv om deres videnskabelige Forudsætninger var begrænsede. Det var nu ikke let at skaffe de mange unge, der søgte til hans Institut, brugelige Arbejdsvilkaar paa Grund af de smaa Midler, der stod til hans — ligesom til de fleste andre Universitets-institutters — Raadighed. Han havde her en lykkelig Haand og fik virkelig gjort Arbejdskaarene helt gode, saa tilsidst $\frac{3}{4}$ af Institutets Indtægter kom udefra. Hertil bidrog ogsaa, at det Arbejdsomraade, der lang Tid var Institutets vigtigste — Blodtypeforskningen — ikke hørte til dem, der er mest krævende i Retning af Dyremateriel o. l.

Hans eget videnskabelige Arbejde omfattede han med en sprudlende Energi. Typespørgsmaalet optog ham stærkt. Han var kommet ind derpaa ved de Undersøgelser over

Bakterietyperne — særlig Pneumokoktyper —, han paa Seruminstitutet havde udført sammen med SØREN CHRISTENSEN, men derefter blev Blodtypeforskningen det Arbejdsfelt, hvor han sammen med talrige Medarbejdere kom til at yde sin største videnskabelige Indsats.

Oluf Thomsens Arbejder over Blodtypespørgsmaalet begyndtes 1926 og afsluttedes først umiddelbart før hans Død med en stor Oversigt i BAUER, HANHART og LANGE: *Handbuch der Erbbiologie des Menschen*.

I Aarene 1926—40 foreligger der fra hans Haand ikke mindre end 89 Arbejder foruden en Række Oversigtsartikler og et næsten uoverskueligt Antal Elevarbejder, som i høj Grad bærer Præg af hans Synspunkter.

Forudsætningen for OLUF THOMSEN'S Arbejde paa Blodtypeområdet har sikkert været dobbelt, dels Interessen for Arvelighedslovene, som næredes af hans store Beundring for Arvelighedsforskerne WILH. JOHANNSEN og ØJVIND WINGE og særlig aktiveredes under den almindelige Orientering i Faget almindelig Patologi, som han foretog i 1921. Arbejder fra 1922 vidner om en fuldstændig Indlevelse i Mendels Tænkemaade og Personlighed. Dertil kom, at han som erfaren Serolog hurtigt erkendte de store Fejlmuligheder i Blodtypebestemmelsen, og hans Hovedindsats blev sikkert netop Arbejderne paa dette Omraade.

1926 fremkom det første Arbejde over et Agens, som senere viste sig at være en Bakterie, der gjorde Blodlegemerne panagglutinable, et Fænomen, som altid vil bevare stor Betydning i Laboratoriet og efter sin fuldstændige Klarlæggelse gennem FRIEDENREICH'S Arbejde bærer Navnet Thomsens Hæmagglutinationsfænomen.

Andre metodologiske Problemer blev behandlet i Arbejder 1928 (Fejlkilder ved Blodtypebestemmelse, Isohæmo-

lysinernes Styrke, o. a.), i 1929 (Receptorudviklingen hos nyfødte Børn og i forskellige Levealdre, Blodtypens Konstans, upaaviselig A-Receptor, Typebestemmelse af smaa Kvantiteter Blod), i 1930 (Forholdet mellem Receptorerne A og B i A—B Gruppen, Betydning af Sekundærbinding), i 1933 (Blodtypebestemmelse i Transfusionsøjemed) og i 1935 (Forholdet mellem Isoagglutinin og Isohæmolysin).

Til Belysning af Blodtypernes Arvelighedsforhold foretoges i Aarene 1926—32 meget omfattende Undersøgelser. Allerede 1927 ydede OLUF THOMSEN et vægtigt Bidrag til Bekræftelsen af BERNSTEIN'S Arvelighedshypotese ved en Undersøgelse af Børn fra Ægteskaber med Forældre af Type AB. 1928 optoges Arbejdet med Undergrupperne A_1 og A_2 , hvis Arvegang er klarlagt i et Arbejde fra 1930 (med WELLISCH) og udførligt behandlet i STEFFAN: Handbuch der Blutgruppenkunde 1932. Fra 1931 undersøgtes tillige Undergrupperne M og N, som ogsaa belystes med et paa dette Tidspunkt meget betydeligt Materiale.

Parallelt med Arvelighedsundersøgelserne nærrede OLUF THOMSEN en betydelig Interesse for den praktiske Side af Blodtypespørgsmaalet, især dets Betydning for Paternitets-sager, og han redegjorde bogstavelig talt aarlig for Spørgsmaalets Udvikling i Indlæg baade i medicinske og juridiske Fagskrifter, ofte med stor polemisk Kraft.

1926—28 førte OLUF THOMSEN — ved et meget omfattende Materiale — det endelige Bevis for BERNSTEIN'S Arvelighedshypotese, hvorefter Højesteret fulgte hans Synspunkter i en Dom 1928 (den første Højesteretsdom af denne Art i Verden).

1930 opstillede og beviste han (med WELLISCH) den udvidede Arvelighedshypotese (Thomsens 4-Gen-Hypotese) og havde en væsentlig Andel i, at Højesteret allerede fra

1932 medtog Typebestemmelserne efter A_1 — A_2 og M—N Systemet i sine Afgørelser.

Den intensive Beskæftigelse med Blodtypeproblemerne bragte ham hurtigt ind paa Spørgsmaalet om de isoserologiske Strukturers Forekomst i Menneskets Organisme og Dyreriget, især efter nogle kritiske Arbejder over deres Betydning (1927, mulig Betydning for Menneskets Levealder og for patologiske Tilstande). Et Udtryk for hans omfattende Viden paa dette Omraade findes i Universitetets Festskrift 1929 og fulgtes af lange Artikelsier i *Acta Pathologica* 1930. Om Blodtyper hos Dyr foreligger Arbejder fra 1930, 33, 34 og 36. Efter 1936 fremkom Arbejder om Slægtskabet mellem Antigener hos Mennesker og Dyr, disse Undersøgelser gennemførtes utvivlsomt saa langt, som man i Øjeblikket kan naa med serologiske Metoder.

Af større sammenfattende Arbejder om Blodtyper af OLUF THOMSEN kan nævnes: KOLLE, KRAUS og UHLENHUTH 1929, Københavns Universitets Festskrift 1929, Steffans Handbuch der Blutgruppenkunde 1932, Københavns Universitets Festskrift 1935 og BAUER, HANHART og LANGE: Handbuch der Erbbiologie 1939.

Som tidligere omtalt var OLUF THOMSEN dybt interesseret i Arvelighedsforskningen; dette gjaldt ikke alene Blodtyperne, men ogsaa andre Problemer; han beskæftigede sig med Ejendommeligheden ved den arvelige Poly- og Syndaktyli hos Mennesket. Til en stort anlagt Undersøgelse over Tvillinger havde han foretaget et betydeligt Forarbejde, men naaede aldrig at faa dette ført til Ende. Hans Tilknytning til Arvelighedsforskning havde dog et smukt Resultat: ved Samarbejde med Rockefeller Foundation lykkedes det i 1938 at faa oprettet et selvstændigt Institut for human Arvebiologi, som blev knyttet til Køben-

havns Universitet under Ledelse af hans tidligere Assistent Dr. TAGE KEMP.

Med Virussygdomme havde han allerede beskæftiget sig under sine Studier over Poliomyelitis, og ved sin Tilknytning til Vaccinationsanstalten havde Vaccination og de talrige Problemer, der knytter sig til Vaccinevirus optaget ham stærkt og givet Anledning til flere Publikationer.

En anden Infektion, den spontane Hønsleukose, havde altid fængslet ham siden de smukke Arbejder af ELLERMANN og BANG over denne Sygdom. De havde bl. a. i 1917 givet Stødet til nogle Forsøg sammen med LESCHLY — paa Overførelse af Menneskeleukæmi paa Aber, men disse Forsøg havde givet negativt Resultat. Ydre Omstændigheder gav ham senere Midler (ved det Hasselbalchske Fond) og Anledning til at gøre udstrakte Forsøg over denne Gruppe Sygdomme, og sammen med ENGELBRETH-HOLM og andre Medarbejdere viste han, at man ved Injektion af Tjære i Benmarven hos Høns kunde fremkalde leukoselignende Tilstande. Han kom her ind paa det brændende Problem om Forholdet mellem Virus og Cancer. Herom har han skrevet en stor Oversigtsartikel (Die Virusarten als tumorerzeugende Agentien) i Handbuch der Virusforschung 1939, Frugten af et Aars Kæmpearbejde, udført paa et Tidspunkt, da hans sidste Sygdom allerede var under Udvikling.

Da for godt en halv Snes Aar siden Endokrinologien fik et mægtigt Opsving, genvaktes hans Interesse for sexualpatologiske Problemer, som han allerede under sin retsmedicinske Virksomhed havde været inde paa. Det er Vidnesbyrd om hans forbavsende Arbejdsevne, at han i sit 50. Aar var i Stand til at sætte sig ind i denne nye Disciplin, der allerede var saa omfattende, og hvori der var en

saadan Vækst, at den kunde kræve en hel Mands fulde Arbejdskraft. Han havde det Held, at Løvens kemiske Fabrik var ved at udvide sin biologiske Afdeling, som han blev Leder af, og herfra og fra hans eget Institut udgik i de kommende Aar en Række smukke Arbejder (TAGE KEMP, KAJ PEDERSEN-BJERGAARD). Fra hans egen Haand er der Grund til at nævne de Undersøgelser, der førte til Udarbejdelsen af en Metode til Bestemmelse af det gonadotrope Hormon i Urinen fra normale Individider, en Metode, der idag finder udstrakt Anvendelse i den kliniske Hormonanalyse, samt hans Undersøgelser sammen med K. PEDERSEN-BJERGAARD over den biologiske Virkning af smaa Mængder Corpus luteum Hormon. Denne Metode, som han forelagde i Videnskabernes Selskab — hans sidste Meddelelse her i vort Selskab — er meget smuk, men vil paa Grund af dens Omstændelighed maaske have Vanskelighed ved at vinde større Udbredelse. OLUF THOMSEN's Betydning paa dette Felt var vel endnu mere end hans eget videnskabelige Arbejde den Impuls han gav en Række dygtige unge til at beskæftige sig med endokrinologiske Spørgsmaal (TAGE KEMP, KAJ PEDERSEN-BJERGAARD, HAMBURGER o. fl. a.) Den Skole, der her blev skabt, har givet sig Udslag ikke alene ved en smuk videnskabelig Produktion, men ogsaa i Praksis ved Frembringelse af mange danske Hormonpræparater, baade af fremragende Kvalitet og biologisk maalt efter tildels originale Metoder.

Søger man at danne sig et Overblik over OLUF THOMSEN's omfattende videnskabelige Produktion, ser man, hvor nær Tilknytning den ofte har haft til det praktiske Liv. Mange Gange har den været bestemt af de Problemer, som Omstændighederne stillede, f. Eks. de Epidemier han kom til at beskæftige sig med. Det var ogsaa karakteristisk, at da

den af ham stærkt beundrede VILHELM ELLERMANN døde af en Miltbrandsinfektion, som han havde paadraget sig gennem en inficeret Barberkost, gav det OLUF THOMSEN ikke alene Anledning til et indgaaende Studium af selve Sygdomstilfældet og de Omstændigheder, der knyttede sig til det, men ogsaa til at tage Spørgsmaalet op som Helhed. Han gjorde omfattende Undersøgelser over denne Art Miltbrandsinfektion, over Spørgsmaalets administrative Side og fremkom med Forslag til Forhindring af lignende Tilfælde i Fremtiden.

Alle de mange Emner han bearbejdede bidrog til at forøge hans enorme Viden; paa den anden Side bevirkede det, at hans videnskabelige Produktion vel kunde blive meget alsidig men ogsaa meget spredt, naar undtages Blodtypearbejderne, hvor hans og hans Elevers dybtgaaende Undersøgelser er en betydningsfuld Indsats.

I sit Arbejde var han glødende optaget af alt, hvad han beskæftigede sig med, han søgte altid ind til Kærnen af Problemerne og til de store Linier i dem uden dog derfor at tabe sin Sans for Detaljerne.

Det var klart, at en Mand med OLUF THOMSEN'S Arbejds-kraft maatte blive benyttet paa mange forskellige Omraader. Han var Sekretær i Medicinalkommissionen i den lange Tid, den virkede. Under KNUD FABER'S Forsæde har denne Kommission som bekendt givet Stødet til vigtige Fremskridt indenfor dansk Medicinalvæsen, og OLUF THOMSEN var her en meget interesseret og virksom Støtte.

Han var ogsaa Hovedredaktør af *Acta Pathologica et Microbiologica Scandinavica* fra Tidsskriftets Start, et Bevis paa den Tillid og Anseelse han nød hos sine skandinaviske Kolleger. Han udfyldte Hvervet med sin sæd-

vanlige Samvittighedsfuldhed; enhver som har haft med den Art Udgiverarbejde at gøre ved, hvad det koster af Tid og Arbejde.

Langt mere tidsrøvende var dog det Arbejde, som Bedømmelse og Opposition mod de medicinske Doktordisputatser voldte ham. Nu er som bekendt Antallet af disse overordentlig stort, og naar de ikke ifølge deres Emne naturligt faldt ind under et andet Fakultetsmedlems Omraade, blev de oftest henvist til Professoren i almindelig Patologi. Man har endog til Tider betegnet Faget som en »Skraldespand«, hvortil det blev henvist, som ingen anden vilde have. Det er jo i Virkeligheden blevet en ganske urimelig Byrde, der saaledes er paalagt en Universitetslærer, særlig naar det drejer sig om saa heterogene Emner, den almindelige Patologi kan bringes til at spænde over. Selv om en Indarbejden i nyt Stof kan være belærende for en Universitetslærer, og OLUF THOMSEN havde let ved at sætte sig ind i nye Emner, synes dog 11 Disputatser paa en Vinter — saa mange var der en Gang — ganske meningsløst. Det var altid en Glæde at høre OLUF THOMSEN opponere, han undgik at beskæftige sig med ligegyldige Detaljer og søgte kun at faa fat paa det væsentlige i Arbejdet. Hans Foredrag blev næsten altid holdt med den ham egne Mesterskab i Form. Naar det drejede sig om en af hans egne Elever, kunde man mærke, hvor varmt han tog sig af dem. Det kom særligt frem ved den sidste Disputats, han opponerede ved, PEDERSEN-BJERGAARD's (Januar 1939); han var allerede tydelig mærket af sin Sygdom og havde aabenbart samlet sine Kræfter sammen for at kunne være tilstede ved Handlingen. Det gjaldt for ham at bringe Doktoranden en hjertelig Tak for deres udmærkede Samarbejde og Ønsket om, at han maatte fortsætte sin Forskervirksomhed. OLUF

THOMSEN gjorde dette paa den smukkeste Maade, men man var bevæget ved Følelsen af, at det var sidste Gang, man hørte ham opponere.

Fra OLUF THOMSEN'S Haand foreligger der en stor Mængde Mindeord over afdøde Forskere. Hans omfattende Viden og flydende Penneføring gjorde ham det let at udarbejde disse. Dog ikke saadan at forstaa, at han ikke gjorde sig Umage med Formen. Tværtimod. Det syntes, som om han med særlig Kærlighed søgte at gøre denne Del af sin Produktion saa formfuldendt som muligt, og han ofrede mere Tid paa Udarbejdelsen af saadanne Mindeord end paa sine rent videnskabelige Afhandlinger. Læser man hans Biografier, føler man levende, at naar han beskæftigede sig med en af de Personer, hvis Liv han var i Færd med at skildre, kom han under Arbejdet mere og mere til at sætte Pris paa Personligheden, et sympatisk Karaktertræk, som gaar igen i næsten alle hans Biografier. Det var øjensynligt, at han interesserede sig for Mennesker og deres Gerning.

OLUF THOMSEN'S Lyst til at komme i Kontakt med Mennesker udenfor sine Fagfæller i snævrere Forstand viste sig paa mange Maader.

Ved PASTEUR Jubilæet 1922 udgav han sammen med en Række Medarbejdere et populært Værk om PASTEUR, hvori han selv skrev nogle fortræffelige Artikler om den store Forsker, karakteristisk nok ogsaa om PASTEUR som Kunstner.

Et stort Værk om »Vore Sygdomme« udgav han sammen med RYDGAARD. Da det trak op til en Kampagne mod Kokoppevaccinationen, fremkom han med en Pjece til dens Forsvar. Af andre Artikler kan nævnes: om Vivisektionens

Betydning, om Infektion og Smittefare, om krigsepidemiologiske Erfaringer; Naar Alderen kommer; Døden i Lybæk (i Anledning af Dødsfaldene efter Calmette Vaccinationen).

Disse og mange andre Arbejder viser hans vaagne Interesse for Spørgsmaal, der var oppe i Tiden, og hans Trang og Evne til at give den store Almenhed en klar og paalidelig Redegørelse for disse.

Hans Omhu for sine Medarbejdere var altid levende. Da 2 af dem, THORBORG og FERD. WULFF, havde faaet en Meningokokinfektion under deres Studier over Meningitisepidemien i 1917, og den første døde af sin Sygdom, tog det stærkt paa ham, og han helmede ikke, før han fik lavet en Indretning til farefri Podning fra Næse-Svælgrummet hos Bacilbærere.

Et andet Træk af hans Menneskekærlighed var den Varme, hvormed han tog sig af en Dame, som var beskyldt for at have myrdet sin lille Datter; han lagde et intensivt Arbejde i at faa Sagen opklaret og havde den store Glæde, at den anklagede blev frikendt og fik Erstatning.

For at faa det rette Indtryk af OLUF THOMSEN'S rigt facetterede Personlighed maa man ogsaa kaste et Blik paa de mange Interesser, der optog ham ved Siden af de rent videnskabelige.

Fra hans unge Aar havde han en glødende Interesse for Kunst, fortrinsvis Malerkunst. Det var særlig de nyere Retninger, som fængslede ham og var Genstand for talrige Foredrag, Artikler og Kunstanmeldelser. Han har selv karakteriseret sin Tilknytning til Kunsten saaledes: »Til syvende og sidst bunder vistnok enhver Glæde og Tilfredsstillelse ved Kunst i, at Menneskets Ensomhedsfølelse for en Tid tages bort i Oplevelsen af noget med hans egen Aand intimt beslægtet, i Virkeligheden en Genkendelsesglæde, om end af en mere sammensat Art end den, der blot bestaar i at genkende Objekter.« Ejendommeligt var det,

at han paa dette Omraade skulde støde sammen med sin Forgænger, CARL JUL. SALOMONSEN, der havde vendt sig mod, hvad han ansaa for »entartete« Kunst i sine Foredrag og Pjecer om »Dysmorphisme«. Der udviklede sig en Polemik mellem disse 2 fremragende Patologer, som — selv om den førtes med fuld Urbanitet fra begge Sider — dog utvivlsomt afsatte nogen Bitterhed hos dem begge.

Ogsaa overfor gammelt Sølv, Fajancer og Glas udviklede OLUF THOMSEN sig til en kyndig Connaisseur, og han havde efterhaanden ved Siden af en stor Malerisamling skabt sig en betydelig Samling af saadan Kunstgenstande, som han omfattede med stor Glæde og Forstaaelse.

Vel paa Grund af hans store Interesse for de unge overtog han i Begyndelsen af Tyverne Formandskabet i det genoprettede Studentersamfund; her kom en af hans Evner ham tilgode, han var en elegant og formfuldendt Foredragsholder med en sjælden Evne til i klar og koncis Form at gøre selv et vanskeligt Emne tilgængeligt. I disse Aar var det særlig filosofiske og religionsfilosofiske Emner, der optog ham, herom vidner Titlerne paa nogle af hans mange Foredrag og Pjecer: »Tro og Tænkning«; »Videnskab og Mystik«; »Orientering«; »Tro og Videnskab«; »Livsværdi og Skepsis«; »Jura og Biologi«; »Livsanskuelse«; »Viljens Frihed«, som omhandlede den kendte deterministiske Fejde i 1820erne mellem Lægen F. G. HOWITZ, A. S. ØRSTED, I. P. MYNSTER, J. L. HEIBERG o. fl.

Uden at komme nærmere ind paa denne Side af OLUF THOMSEN's Virksomhed, som affødte talrige Avisartikler og adskillig Polemik, skal kun anføres et Par Udtalelser, som karakteriserer hans Aandsretning og Livsanskuelse.

I Anledning af Udfald mod den kristne Religion, som bl. a. var kommet frem i Studentersamfundet, udtalte han:

»Hvor kan man tvivle om, at for en stor Del af Menneskene er Religionen en Kulturværdi, maaske den eneste, de har, og den eneste der passer for dem. Ingen Klasse Mennesker er dog saa modbydelig som den, der kaster Religionen overbord og er for umoden til at være besjælet af nogen-
somhelst anden regulerende Idé, derfor blot optaget af at tage til sig med raa og plumpe Hænder.«

I Foredraget om Tro og Tænkning: »Hvor Tro og Videnskab staar hinanden modsat, maa Troen vige. Men paa den anden Side kan Erkendelsen aldrig fordrive Troen fra Livets Trone.«

Det er aabenbart, at i denne Periode, Begyndelsen af Tyverne, er han blevet stærkt præget af sin intensive For-
dybelse i den MENDEL'ske Arvelighedslære, og paa dette Grundlag formede han ogsaa i Skrift og Tale en udpræget deterministisk Livsanskuelse, som han dog modificerede betydeligt i de senere Aar af sit Liv.

Noget af det, der var mest karakteristisk for OLUF THOMSEN, var hans ukuelige Arbejdskraft; han syntes aldrig at blive træt, selv i Perioder, hvor hans Helbredstilstand lod meget tilbage at ønske; han havde i 30 Aars Alderen en tuberkuløs Lungelidelse, hvoraf han dog kom sig fuldstændigt. Den Sygdom, som førte til hans Død, en Milt-thrombose, der medførte hyppige Blødninger og medtog ham stærkt, begyndte i Sommeren 1938 og forværredes efterhaanden, selv om han havde Perioder, hvor han befandt sig forholdsvis vel og kunde optage sit Arbejde.

Hans største Glæde var det daglige slidsomme Arbejde, »der dog er vor bedste Ven i Tidens Op og Ned«. Han arbejdede til langt ud paa Natten og havde vist sin bedste Arbejdstid paa den Tid af Døgnet. Han holdt af at skrive; Ordet flød let fra Pennen.

Denne ukuelige Energi viste sig paa mange Omraader. Da hans Skolelærdom i Engelsk var ret mangelfuld, optog han i 46-Aars Alderen et Selvstudium i Engelsk bl. a. ved Grammfonplader og naaede virkelig paa den Maade en betydelig Færdighed i Sproget. I det hele taget følte han sig ikke tilfreds, naar han ikke naaede Fuldkommenhed i det, han gav sig af med. Det er saaledes karakteristisk, at da han var begyndt at spille Bridge, dyrkede han ogsaa dette Spil med en saadan Intensitet, at han blev Vicepræsident i Bridgeklubben, og naar han i sin Sommerferie samlede Sommerfugle, var det med en Sagkundskab, som var langt større end en almindelig Amatørs.

Han, der var elsket og beundret af sine Medarbejdere og dem, der stod ham nær, blev ofte af andre anset for arrogant. I Virkeligheden var han ret saarbar, og følte han sig saaret paa et videnskabeligt Omraade, kunde hans Forargelse godt give sig Udtryk i en betydelig skarpere Form, end han maaske selv tænkte, og derved saare dybere, end han egentlig mente. Han har ofte selv været forbavset over den Virkning, som Ytringer, han ikke selv tillagde stor Vægt, kan have haft. Paa dette Punkt forandrede han sig meget i de senere Aar. Hans søgende Natur faldt mere til Ro, særlig efter hans andet Ægteskab, da han levede et lykkeligt Familieliv, og Fødslen af hans lille Datter har sikkert haft en meget blidnende Indflydelse paa ham.

I OLUF THOMSEN har vi mistet en ejendommelig Personlighed, rigt udrustet fra Naturens Haand, et Menneske som med sin sjældne Arbejdskraft og sin store Kundskabsfylde paa mange Maader har haft Betydning for dansk videnskabeligt Liv og dybt har præget den store Skare Elever, han har dannet.
